

CCTV: sredstvo nadzora ali metoda preprečevanja kriminalitete?

Andrej Jurij Pirnat

Povzetek:

Namen prispevka:

V imenu varnosti in preprečevanja kriminalitete se uporabljajo raznorazna tehnološka sredstva, ki naj bi prinesla mir in brezskrbnost v življenja posameznikov. V svojem prispevku se bom osredotočil na kamere, ki nas opazujejo vsakem koraku naših življenj. Izpostavil bom ideje video nadzora ter vplive le-tega v sodobni družbi, kjer naj bi bila varnost vedno na prvem mestu. Govoril bom tudi o možnih pozitivnih kot tudi negativnih spremembah, ki so lahko posledica prisotnosti takšnega sistema v družbi.

Metodologija:

Prispevek je teoretične narave, kar pomeni, da je bila pri raziskavi glavna metoda analize ter primerjave pisnih in elektronskih strokovnih virov, ki obravnavajo tovrsten pojav.

Ugotovitve:

Iz obravnavanih člankov ni razvidno ali gre pri CCTV-ju za nadzor nad ljudmi ali za preprečevanje kriminalitete. Lahko bi rekel, da gre tudi za oboje, saj nadzor nad ljudmi preprečuje nastanek kaznivih dejanj in prekrškov. Dejstvo je, da CCTV močno pripomore pri preprečevanju kriminalitete, hkrati pa tudi drži, da na nek način omejuje človekovo svobodo ter posameznika sili, da svoje vedenje spreminja in prilagaja nečemu, kar naj bi bilo družbeno sprejemljivo.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Raziskave, ki so bile opravljane po svetu kažejo mešane rezultate glede učinkovitosti tega sistema, saj se še nikjer ni pokazal za popolnoma uspešnega oziroma neuspešnega.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Video nadzor pomeni tako velik poseg v človekovo zasebnost in njegove pravice, da je potrebno jasno opredeliti njegovo delovanje in uporabo, ki je marsikdaj sporna. CCTV je lahko zelo učinkovit sistem, prav tako pa je lahko tudi zelo močno orožje za zlorabo osebnih podatkov in pomembno je poznati meje znotraj katerih lahko deluje.

Ključne besede: CCTV, video nadzor, kamere, Velika Britanija, veliki brat, Panoptikon

1 UVOD

V svojem prispevku govorim o CCTV-ju (Closed-circuit television) oziroma video nadzoru, ki je vedno bolj prisoten v današnjem svetu in se sprašujem o njegovem pozitivnem oziroma negativnem doprinosu današnji družbi. Ta pojav obravnavam z vidika preprečevanja kriminalitete, čemur je v primarni ideji video nadzor tudi uradno namenjeno. Gre za eno izmed sredstev situacijske kriminalne prevencije, katerega namen naj bi bil odvrnitev potencialnih kršiteljev zakona od takšnega početja. Sam se sprašujem, ali je to res primarni namen teh kamer, ki nas spremljajo na vsakem koraku, ali je morda namen nekaj povsem drugega, na primer absolutni nadzor nad družbo in svetom. To bom skušal dognati preko člankov, ki sem si jih izbral, sicer pa se sam bolj nagibam k drugi trditvi.

Video nadzor oziroma CCTV na javnih mestih je sredstvo v rokah države in menim, da se je v takih primerih pomembno vprašati kam pravzaprav lahko pelje ta borba proti kriminalu z vsemi obstoječimi in načrtovanimi nadzorovalnimi sredstvi. V prispevku se skušam malce dotakniti tudi filozofske sfere glede te tematike, prav tako pa se trudim predstaviti nekaj bolj oprijemljivih dokazov, ki so rezultat raznih raziskav.

Po svetu je bilo opravljenih že mnogo raziskav in študij na to temo, prav tako je bilo napisanih kar nekaj knjig, pri nas, v Sloveniji, pa temu področju žal še ni bila namenjena tako velika pozornost. Temu verjetno botruje dejstvo, da kamere po mestih in video nadzor nad ljudmi še nista tako pogosta pojava, vendar pa se že pozna vpliv tujine tudi tukaj, saj se video nadzor povečuje in v prihodnje se bo najverjetneje ta trend le še nadaljeval, saj gre za zelo popularen fenomen današnje kulture, v kateri je ena izmed glavnih značilnosti varnost oziroma občutek varnosti posameznikov. S širitvijo tega pojava se bo povečalo tudi število raziskav, večja pa bo tudi angažiranost na tem področju.

2 ZAČETKI CCTV-JA

Video nadzorovanje je eden izmed zadnjih tehnoloških poizkusov zajejitve kriminalitete (Groombridge, 2002). Njegova razširjenost ter vladno financiranje tega sistema v zadnjem desetletju po vsem svetu dramatično narašča, kljub temu, da je relativno malo z raziskavami podkrepjenih dokazov, ki bi kazali na to, da ta sistem resnično deluje oziroma služi namenu pod katerim je oglaševan (Armitage, 2002, 1).

Ideja CCTV-ja se je porodila v 50-ih letih 20. stoletja in sicer v Veliki Britaniji, ko so začasno postavili dve kameri, ki naj bi nadzorovali ljudi, ki se gibljejo v bližini parlamenta v času pomembnega državnega obiska (Norris et al., 2004, 110). V naslednjih dveh desetletjih je CCTV postal glavni varnostni ukrep v trgovskem sektorju. Prvi velik sistem za nadzorovanje javnega prostora je bil ustvarjen šele leta 1985. Norris in Armstrong (1999) ocenjujeta, da na delovni dan v urbanem okolju človeka posname približno 300 kamer (Norris et al., 2004, 112). Trend kamer se je začel povečevati tudi v drugih mestih širom po Evropi, se pa pozna ogromna razlika pri uporabi tega sistema med zasebnimi, kjer je uporabljan več in pa javnimi prostori, kjer je te uporabe zaenkrat še manj (Norris et al., 2004, 113). V ZDA je bila prva raziskava glede uporabe CCTV-ja narejena leta 1997 in je pokazala da le 13 policijskih oddelkov v mestih uporablja CCTV oziroma video nadzor, pa še ti so ga uporabljali predvsem za nadzorovanje prometa v središčih mest in v bivalnih soseskah (Norris et al., 2004, 114; Nieto, 2002, 14). Potrebno pa je povedati, da je bila v ZDA leta 1996 izvedena študija o uporabi CCTV-ja v podjetjih in rezultati so pokazali, da je v tistem času kar 75% podjetij uporabljalo ta sistem. Po 11. septembru, pa se je število teh sistemov začelo hitro povečevati tudi na javnih prostorih (Norris et al., 2004, 114).

3 SVOBODA ALI VARNOST

V kriminoloških, kot tudi v splošnih in medijskih debatah je CCTV viden kot uspešen sistem preprečevanja kriminalitete, vsake toliko pa pridejo na dan tudi vprašanja, ki so povezana s skrbmi okoli tega sistema, predvsem z vidika temeljnih človekovih pravic. To leti predvsem na razširjenost CCTV-ja v prostorih kot so nakupovalni centri in pa zapori, kjer se pojavlja vprašanje etičnosti (Groombridge, 2002, 30). Tabora sta vedno dva. Politiki in mediji težijo k temu, da je CCTV zelo učinkovit sistem, zagovorniki svobode pa govorijo o grožnji v smislu Orwellovega »Velikega brata«. Tudi Newburn in Hayman (2001) pravita, da ima nadzor dve

strani, ki se kažeta istočasno. Ena je da vdira v zasebnost, druga pa, da nadzoruje in potencialno varuje (Groombridge, 2002, 41).

Policija v ZDA pa opozarja na nevarnosti, ki jih ima lahko takšen sistem v rokah državljanov. Primer Rodney King ter podobni so vodili v zlom zakonskega sistema ter močno poslabšali odnose med policijo in skupnostmi (Groombridge, 2002, 42). Dandeker (1990) pravi, da ko govorimo o tem sistemu v totalitarnih režimih, ga večina ljudi vidi kot sredstvo nadzora, ki je tam da jih venomer snema pri njihovem početju, ko pa govorimo o tem sistemu v demokratični družbi, pa ga večina vidi kot nekakšnega »rešitelja« problemov in težav, skratka kot pozitiven doprinos družbi (Groombridge, 2002, 34). Pri postavitvi teh kamer je potrebno upoštevati tudi Evropsko Konvencijo o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, ki zagovarja pravico do zasebnosti, ki pa pri tem sistemu nadzora kaj hitro postane »ogrožena«. Postavitev kamer naj bi bila dovoljena samo če stopnja nevarnosti in tveganja to upravičuje, prav tako pa je treba paziti, da so postavljene v skladu z zakoni, ki to določajo in da je osebje, ki skrbi za ta nadzor primerno usposobljeno, predvsem pa se je potrebno vprašati ali je takšna vrsta nadzora sploh potrebna in ali morda ne obstaja tudi drugačna, manj drastična rešitev, ki bi bila enako ali vsaj podobno učinkovita (Armitage, 2002, 6). Sam menim da gre v napačnih rokah lahko za zelo močno in nevarno orožje, ne glede na političen sistem oziroma družbo v kateri je takšno nadzorovanje prisotno.

Vseeno pa v svetu vedno bolj velja prepričanje, da je CCTV odgovor na težave povezane s kriminaliteto in da je zdravilo, ki naj bi vse te težave odpravilo (Armitage, 2002, 2). V teoriji velja, da mehanizmi, s katerimi CCTV cilja na zmanjšanje kriminalitete temeljijo na naslednjih predpostavkah: svarilo, učinkovita postavitvev, samodisciplina potencialnih žrtev in storilcev, prisotnost sposobnega varuha in pa odkrivanje.

Pri svarilu gre za to, da se potencialni storilec zave prisotnosti kamer, oceni, da je tveganje za izvedbo kaznivega dejanja preveliko in se odločali ali za opustitev tega dejanja ali pa, da ga bo izvedel na neki drugi lokaciji. Učinkovita postavitvev kamer omogoča tistim, ki skrbijo za nadzor, da določijo ali je potrebna pomoč policije, kar zagotavlja, da se pokliče policijo samo kadar je to zares potrebno. Samodisciplina potencialnih žrtev temelji na tem, da so ljudje opominjani, da obstaja nevarnost kriminala in v skladu s tem oblikujejo svoje vedenje. Pri samodisciplini potencialnih kršiteljev pa gre za podoben proces, kot pri Foucaultevi ideji Panoptikona. Ni pomembno ali kamere res snemajo, vendar le njihova prisotnost na določenem območju. Grožnja potencialnega nadzora pripravi posameznike do nadzorovanja svojega lastnega vedenja. Prisotnost sposobnega varuha temelji na teoriji rutinskega delovanja, ki pravi, da so za to, da se kaznivo dejanje stori, potrebni motiviran storilec, primerna tarča in pa odsotnost sposobnega varuha. Vsak ukrep, ki bi preprečil nastanek takšnih pogojev, bi pripomogel k zmanjšanju kriminalitete. Kamere naj bi odkrивale in zaznavale kazniva dejanja ter prekrške, kar naj bi vodilo v zmanjšanje le-teh (Armitage, 2002, 2).

Rezultati različnih raziskav so pokazali, da je CCTV relativno uspešen pri kriminaliteti povezani z nepremičninami in da se je na področjih, kjer so bile postavljene kamere, pri prebivalcih zmanjšal strah pred kriminaliteto, hkrati pa so pokazali tudi, da je zmanjšanje kriminalitete, kot posledice video nadzora, na določenem območju pomenilo povečanje kriminalitete na nekem drugem, »bolj dostopnem« območju. Šlo naj bi za pojav imenovan »premeščanje kriminalitete«. Povedano z drugimi besedami, kriminaliteta se ne zmanjša, ampak se le prestavi drugam (Armitage, 2002, 3).

Glede uspešnosti CCTV-ja vlada kar velika zmeda, saj si je mnogo dobljenih rezultatov v nasprotju. Ena glavnih težav je tudi to, da je zelo malo teh raziskav metodološko veljavnih saj v račun ni bilo vzetih več faktorjev, ki lahko vplivajo na porast oziroma padec kriminalitete (pomanjkanje neodvisnih ocen, neupoštevanje različnih letnih časov itd.) (Armitage, 2002, 5).

4 URBANI PANOPTIKON

Kot sem omenil že prej, mnogi ta sistem primerjajo s Foucaultovo idejo Panoptikona. Foucault pravi, da je prostor kritičnega pomena pri razlaganju odnosov družbenih moči. Ne samo, da je prostor ključnega pomena za uveljavljanje moči oziroma oblasti ampak je tudi moč oziroma oblast tista, ki ustvarja določen prostor. S kamerami je moč tehnološkega nadzora povečana. Sodobna mesta so v marsičem podobna sistemu Panoptikona: vidljivost (transparentnost), jasen nadzor, odsotnost sile ter ponotranjenost nadzora.

Na nadzorovanje se lahko gleda tudi kot na čustven dogodek. Nadzor postane bolj subtilen in intenziven z združevanjem stvarnega urbanega prostora s kibernetiskim. Zaradi tega je nemogoče razumeti današnje oblike nadzora le z analizo fizičnega prostora. Prostor je potrebno razumeti in dojeti v družbenem smislu, kot nekaj kar se konstantno spreminja. Priljubljenost internetnih kamer kaže, da v ljudeh tiči neko navdušenje nad tem, da se jih vidi. Število vizualnih prezentacij se širi s tem ko krožijo po vsem svetu, hkrati pa posamezniki počasi »izginjajo« v »televizijizaciji« svojih življenj. Sistemi za nadzorovanje so predstavljeni kot »zaprti«, vendar pa so ravno nasprotno (Koskela, 2003, 292).

Koskela (2003, 292) citira Foucaulta (1980, 155): *Ni potrebe po orožju, fizičnem nasilju, materialnih ovirah. Samo pogled. Nadzirajoč pogled, pod težo katerega bo vsak posameznik postal sam svoj nadzornik in bo izvajal nadzor nad in proti sebi. Sijajna formula: Nepretrgano izvajanje sile za minimalno ceno.*

Ideja video nadzora je skoraj identična ideji Panoptikona. Gre za tehnološko rešitev, ki je bila ustvarjena za to, da reši probleme nadziranja v urbanem okolju. Ljudje, ki so tarča tega nadzora, so tako kot zaporniki v Panoptikonu opazovani, vendar ne vejo ne kdo, ne kdaj jih opazuje. So pod kontrolo, vendar brez fizične intervencije (Koskela, 2003, 293).

Veliko avtorjev je že izpostavilo, da nadzor nad mesti kaže zanimive in pomembne vzporednice Foucaultevi misli. Mesta, tako kot panoptikon, lahko vidimo kot laboratorij oblasti oziroma moči (Koskela, 2003, 293; Foucault, 1977, 204). Herber (1996, 49) pravi, da v obeh primerih nadzor povezujejo znanje, moč in prostor. V mestih rutina nadzorovanja naredi uporabo moči skoraj instinktivno: ljudje so nadzirani, kategorizirani, disciplinirani in normalizirani brez kakšnega posebnega razloga (Koskela, 2003, 293).

Na drugi strani pa so tisti, ki trdijo, da Panoptikon ni najboljša izbira za primerjavo s sodobnim nadzorstvom. Jones (2000) trdi, da naj bi Panoptikon predstavljal »moderno« idejo nadzora, katerega glavna značilnost je disciplina, v postmodernih družbah pa so pojmi moči, nadzora in reda postali bolj razpršeni in fleksibilni. Slika posameznika in njegovega zunanega vedenja, dobljena preko video nadzora je dobesedno površna, kar je v nasprotju z globino in osebnostjo, ki ju išče tradicionalno disciplinirano opazovanje. Norris (2002, 268) pravi, da je nadzor urbanega okolja v današnjem času viden kot oblika Panoptikona samo v smislu, da temelji na vizualnem opazovanju in centraliziranem nadzoru. Whitaker (1999, 143) celo trdi, da je Panoptikon zamenjal neke vrste Post-Panoptikon ali »Elektronski Superpanoptikon«

(Boyne, 2000, 300), ki je decentraliziran in razdrobljen, hkrati pa tudi enoten (Koskela, 2003, 293).

5 VEDNO OPAZOVANI

Kritika vse večjega nadzоровanja se je osredotočila na domnevne spremembe v prostoru in družbeni praksi, ki bi jih le-to lahko prineslo. Nadzorstvo je lahko uporabljeno kot orodje za krepitev procesov »očiščevanja« in »homogenizacije« urbanega okolja. Je pa opazovanje preko kamer le eden od pristopov nadzоровanja. Z razvojem računalniške tehnologije, nadzorovanje postaja vse bolj subtilno in intenzivno. Sega od stvarnega do kibernetkega prostora (Koskela, 2003, 294).

Ko so kamere za nadzorovanje združene s pripomočki za iskanje ljudi, kot je na primer sistem za prepoznavo obraza, pa se nadzor dotakne občutljivega področja zasebnosti in človekovih pravic. Medtem ko so stari sistemi za nadzorovanje opazovali ljudi kot anonimno množico, pa nove tehnologije omogočajo prepoznavo posameznikov in jih povežejo z bazami podatkov kriminalcev, aktivistov in podobnimi (Koskela, 2003, 294).

Namen kamer za nadzorovanje je očitno uveljavljanje oblasti: nadzor deviantnega vedenja, zmanjševanje kriminalitete in sprememba mesta v varno okolje. Vendar pa so s tem navideznim nadzorom prišle tudi druge, nezaželjene in zaželjene moči (Koskela, 2003, 295). Kamera predstavlja popolno enosmernost pogleda, saj ni mogoče pogledati nazaj tistega, ki opazuje skozi oko kamere. Narava potencialnega opazovalca preko kamer je podobna »božji«. Gre za nekoga, ki je hkrati prisoten in odsoten. Njegova prisotnost, ki je tudi odsotnost, je samo v njegovem pogledu (Koskela, 2003, 298).

Kamere pa niso vse postavljene na vidnem mestu. Kakor je ključnega pomena pri vzdrževanju moči vidnost, je prav tako velikega pomena tudi nepreverljivost. V Panoptikonu naj zapornik ne bi nikoli vedel kdaj in če sploh je opazovan, vendar pa mora verjeti v to, da je lahko opazovan prav vsak trenutek (Koskela, 2003, 298; Foucault, 1977, 201). Podobno je tudi v urbanem okolju. Posledica povečanega nadzorstva je, da smo ljudje v svojem vsakdanjem življenju vse bolj vidni nevidnim opazovalcem. Zasebna dejanja opazovanih postanejo javni prizori za opazovalce (Koskela, 2003, 298; Hillier, 1996, 97). Ljudje pod nadzorom so prisiljeni zaupati nekemu, ki ga ne vidijo, lahko pa on vidi njih. Prazen pogled kamere je bolje kot varovalo lahko interpretiran kot grožnja. Trgovine lahko uporabijo kamere za opazovanje strank in pa tudi lastnega osebja. Vse bolj pogosto so ekrani postavljeni tako, da celo stranke lahko vidijo sebe. Vsak lahko opazuje vsakogar kadarkoli in kjerkoli (Koskela, 2003, 299).

Zavedanje, da si konstantno opazovan s strani nevidnih opazovalcev vodi do ponotranjenja samonadzora. Čeprav je v Panoptikonu ujeto in zaprto telo človeka, v resnici cilja na človekovo psiho. Ljudje ponotranjijo pravilo, obvladujejo svoje vedenje tudi kadar to ni potrebno in tako sami vršijo to silo, ki potem deluje v smislu »slabe vesti« (Koskela, 2003, 299).

Glavni politični argument v bran elektronskemu nadzоровanju je učinkovitost in lahka dosegljivost tega sistema. Koskela in Tuominen (1995) pravita, da so nove tehnologije nadzоровanja pogosto cenejše za policijo, saj v primerjavi s »staromodnim« pešpatruljiranjem omogočajo nadzor večjega področja z enakim številom osebja (Koskela, 2003, 300).

Biti nadzorovan lahko pomeni tudi čustveno reakcijo, saj video nadzorovanje lahko prebudi vrsto čustev: pri osebi, ki je opazovana se lahko zaradi tega brez razloga vzbudijo občutki krivde, zadrege, neudobja, sramu, razdraženosti in strahu, seveda pa se lahko prebudijo tudi bolj pozitivna čustva, kot sta občutek varnosti in sigurnosti. Kar zagotavlja disciplino hkrati spodkopava samozavest. Krivda in zadrega zagotavljata samonadzor (Koskela, 2003, 300).

Cilj nadzora je med drugim tudi »normalizacija« urbanega prostora. Rutinsko nadzorovanje cilja na odsotnost delinkvence in odklonskosti. Zunanji izgled je temelj predsodka. Nadzor se uporablja, da izloči »sumljivo« mladino, brezdomce, politične aktiviste, pripadnike drugih ras itd. Netolerantna ali rasistična prepričanja tistih, ki nadzorujejo so še okrepljena s kamerami. Norris in Armstrong (1999, 155) sta v svoji raziskavi odkrila, da so v Veliki Britaniji temnopolti ljudje brez razloga dvakrat bolj pogosto tarča nadzorovanja kot pa belo prebivalstvo. Prakse nadzorovanja težijo k »napihovanju stereotipov« in s tem nadzorovanje prispeva h krepitvi obstoječih odnosov med ljudmi, namesto da bi se jih skušalo popraviti. Tu bi izpostavil ugotovitve glede žensk, ki kažejo da le-te niso vidne kot sumljive oziroma osumljenke, niti kot potencialne žrtve, ampak kot dobro vidni spolni objekti (Koskela, 2003, 301; Norris in Armstrong, 1999, 127). Kamere je možno uporabiti kot sredstvo spolnega nadlegovanja. Do takih incidentov je širom sveta že prišlo, ko so policisti in vojaki uporabljali kamere v vojaške namene (Koskela, 2003, 301).

Urbano okolje bo vedno manj poznano in posledično tudi manj nadzorovano kot omejen panoptičen prostor. Nadzor ni nikoli popolnoma vladajoč. Vedno je prisoten tudi element upora in nadzor se lahko zelo hitro spreobrne v »proti-nadzor«, orožje tistih, ki so zatirani (Koskela, 2003, 306).

6 NADZOR NADZOROVALCEV

Tako tisti, ki podpirajo CCTV, kot tudi tisti ki mu nasprotujejo pa trdijo, da imajo CCTV kamere potencial, da spremenijo ne samo organizacije mestne policije, temveč tudi delovno prakso in odnos posameznih policistov. Veliko strokovnjakov se sprašuje kako navzočnost kamer vpliva na način dela policista v javnosti in kako kamere vplivajo na odgovornost in avtonomnost policistov (Goold, 2003, 192).

Ena glavnih lastnosti policistov, ki patrolirajo na ulicah naj bi bila visoka stopnja avtonomije posameznih policistov. Raziskovalci so v že v preteklosti ugotovili, da so policisti zelo spretni pri obhajanju pravil, ki skušajo omejevati njihove pravice ali ovirati njihova pooblastila. Z uvedbo CCTV-ja na javnih prostorih, pa se je mnogo policistov znašlo pod nadzorom, pri njihovem rutinskem dnevnem delu. Ko so vprašali policiste same, ali kamere kaj vplivajo na njihovo delo, je večina odgovorila negativno (Goold, 2003, 193). Vendar pa po večkratnem spraševanju kako je CCTV vplival na njihovo vedenje na ulicah, je več kot dve tretjine vprašanih policistov odgovorilo, da so bolj previdni pri patroliranju (Goold, 2003, 194). Na koncu so raziskave pokazale, da se večina vprašanih policistov zaveda, da so snemani in se temu primerno tudi vede (Goold, 2003, 198).

Če je res, da kamere pripravijo policiste, da bolj vestno opravljajo svoje delo, se poraja vprašanja ali bi bilo možno spremeniti CCTV v samostojen in učinkovit sistem policijskega nadzorovanja. Upoštevati je potrebno tudi to, da policisti uporabijo silo znatno manjkrat kadar so snemani. CCTV je lahko koristen pri nadzorovanju policistovega vedenja v javnosti, lahko pa pomeni tudi nevarnost, saj lahko policist ki je opazovan podvomi vase in v svoja dejanja tudi pri nevarnejših dogodkih, ki bi zahtevali uporabo sile (Goold, 2003, 201).

Povečana mobilnost ljudi, tako lokalna kot mednarodna, v današnji družbi je povzročila dvig tako imenovane »družbe tujcev«, kjer je nadzor temelječ na intimnosti vse manj sposoben preživeti. Kljub temu, da je v različnih državah po svetu, različna stopnja rasti CCTV-ja, pa bo ta fenomen postopoma postal vse navzoč sistem v naši družbi. V svetu različni dogodki, kot so ugrabitve otrok, posilstva ter še mnogi drugi, sprožajo rast video nadzora in ta trend so bo v prihodnje nadaljeval le še bolj intenzivno (Norris et al., 2004, 126).

7 ZAKLJUČEK

Na vprašanje, ki sem si ga zastavil, jasnega odgovora nisem dobil. Iz vseh prebranih člankov ni razvidno ali gre pri CCTV-ju za nadzor nad ljudmi ali za preprečevanje kriminalitete. Pravzaprav bi lahko rekli tudi da gre tudi za oboje, saj nadzor nad ljudmi preprečuje nastanek kaznivih dejanj in prekrškov. Tak sistem ima v totalitarnih režimih negativen prizvok, v demokratičnih pa naj bi imel pozitivnega. Sam se sprašujem, če je to upravičeno in nisem popolnoma prepričan, da je tako. Sam mislim, da je način uporabe tega sistema bolj odvisen od narave tistih, ki ga imajo v lasti in ga upravljajo. Raziskave kažejo različne rezultate. To je najverjetneje posledica tega, ker so bile vse te raziskave narejene na različnih krajih ob različnih časih, tako da prepričljivih rezultatov v prid eni ali drugi strani ni. Vsekakor se strinjam s tem, da je neizogibno dejstvo to, da bo ta pojav vedno le bolj prisoten v naši družbi, vse dokler se ne bo našel še kakšen bolj temeljit sistem.

Sicer pa gledam nanj s kar nekaj kritike in skepticizma. Ne glede na to koliko ropov je bilo preprečenih zaradi prisotnosti tega sistema in koliko avtomobilov ni bilo ukradenih, še vedno menim, da gre za ekstremen poseg v človekovo individualnost in svobodo. Človeka na nek način razvrednoti, uniči njegovo bistvo, ki ga dela unikatnega in posebnega v neskončni množici. Spreminja ga v neke vrste »robot« na neki ustaljeni poti s katere si ne upa stopiti in kmalu ko se na ta sistem privadi, si tudi ne želi več narediti koraka stran od »idealne linije«. Življenje postane rutinirano in programirano. Idealen sistem za držanje oblasti, saj se že ob najmanjši nepravilnosti, ki je vidna takoj, »vse uredi«. Kljub opozorilom skozi zgodovino, med drugim tudi v obliki nacistične Nemčije, kam to lahko pripelje, se vseeno odvija in razvija naprej. Kriminaliteta je normalen, če ne celo nujen družbeni pojav, katerega nikakor ni možno popolnoma in v celoti odpraviti, ne s tem, ne s katerimkoli drugim sistemom. Je anomalija, ki bo vedno prisotna. Če ne tam kjer so postavljene kamere, pa toliko bolj intenzivno na območju kjer le-teh ni. Sam se zelo bojim prostora kjer si nadzorovan ves čas iz vseh možnih kotov. Vsa tvoja dejanja so zabeležena in snemana, ne veš pa kdo vse si jih lahko ogleda in v kakšne namene vse se lahko uporabijo. Morda je prav to največji strah, da se ne ve kdo vse ima dostop do njih.

Morda bo kdo rekel, da kamere niso tako hude zlo, če te varujejo pred nevarnostmi, ki prežijo zunaj, v nevarnem svetu, vendar pa mislim, da je potrebno videti kamere le kot nek začetek oziroma uvod v nekaj večjega. Z razvojem tehnologije se tudi nadzorovanje ne bo ustavilo pri video posnetkih, vendar bo vedno bolj temeljito in vsiljivo. Sam mislim da ni neumna trditev, da se bodo nekega dne, morda v ne tako oddaljeni prihodnosti, ljudje sprehajali z vgrajenimi računalniškimi čipi in se bo za vsakogar točno vedelo kje je ob določenem času. Ljudi se da v take stvari precej zlahka prepričati in sicer tako, da se določeno stvar predstavi kot nekaj skrajno pozitivnega, kar naj bi ljudem v življenju pomagalo in jih varovalo pred »hudobneži«. Da pa ne bom samo kritičen naj povem da sem prepričan tudi v pozitivne lastnosti CCTV-ja. Verjamem, da je lahko v veliko pomoč pri odkrivanju storilcev kaznivih dejanj in pri zajeitvi kriminalitete. Tu se je pomembno vprašati ali sta nam bolj pomembna naša individualnost in pa zasebnost ali so nam bolj pomembne materialne reči, za katere se tako trudimo, da si jih

lahko privoščimo. Če pogledamo na družbo z višje perspektive, vidimo da je takšne vrste nadzor le ena izmed mnogih stvari, ki nas »razosebljajo«. Ko sem že govoril o tem kako lahko CCTV preprečuje razne kraje, tatvine in podobno, pa mislim da je pomembno dejstvo tudi to, da lahko preprečuje umore, posilstva in ugrabitve. To so, vsaj po mojem mnenju, dejanja, ki imajo znatno večjo težo kot tista, kjer je škoda le materialna. Kdo se ne bi odrekel kančku zasebnosti, če lahko s tem prepreči napad na enega od svojih bližnjih ali konec koncev na samega sebe. Mislim da se bi lahko šele v tej luči pokazala prava vrednost CCTV-ja. Verjetno bi tukaj marsikdo od tistih, ki v ta sistem ne verjamejo za nobeno ceno, spremenil svoje mnenje, če bi se takšno dejanje pripetilo njemu.

Kot pri vseh stvareh bodo tudi tukaj vedno potekale debate med zagovorniki in nasprotniki tega sistema, ki pa verjetno na koncu ne bodo znatno vplivale na to ali se bo obdržal ali ne. To bodo odločili tisti, ki imajo moč in oblast, saj je še vedno bilo tako. Sam mislim, da bi morale biti kamere, ki te opazujejo na vsakem koraku izbira posameznika. Če posameznik misli, da je bolj varen v soseski, ki je nadzorovana s kamerami, mu ne bi smel nihče braniti tega, prav tako pa velja enako za tiste, ki nočejo biti ves čas pod budnim očesom »neznanca«, ki jih varuje. Žal pa je tako, da si posameznik nikoli ne bo mogel izbrati kar bo hotel, saj je posameznik vedno del neke večje skupine oziroma celote, kjer je skorajda nemogoče, da bi vsi imeli isto mnenje, zato bo vedno prevladala volja večine. Tako je pač v demokraciji in kaj je demokracija drugega kot pa diktatura večine. Sčasoma se bomo ljudje navadili in tudi sprejeli CCTV kot del naših življenj, tako kot smo to storili za vse druge stvari v naših življenjih. Če ne prej, se bo to zgodilo, ko bo med nas pršel nek nov pojav, ki bo še močnejši ter temeljitejši in bo CCTV viden kot »manjše zlo« v primerjavi z njim.

8 VIRI IN LITERATURA

- Armitage, R. (2002), To CCTV or not to CCTV?, London, Nacro, Crime and Policy Section. Članek je dobljen 24.11. 2007 na internetnem naslovu: <http://www.epic.org/privacy/surveillance/spotlight/0505/nacro02.pdf>
- Goold, B. J. (2003), Public Area Surveillance and Police Work: The Impact of CCTV on Police Behaviour and Autonomy, Surveillance & Society, 1 (2), 191-203. Članek je dobljen 24.11. 2007 na internetnem naslovu: [http://www.surveillance-and-society.org/articles1\(2\)/publicpolice.pdf](http://www.surveillance-and-society.org/articles1(2)/publicpolice.pdf)
- Groombridge, N. (2002), Crime Control or Crime Culture TV?, Surveillance & Society, 1 (1), 30-46. Članek je dobljen 24.11. 2007 na internetnem naslovu: <http://www.surveillance-and-society.org/articles1/cctvculture.pdf>
- Koskela, H. (2003), »Cam Era« - The Contemporary Urban Panopticon, Surveillance & Society, 1 (3), 292-313. Članek je dobljen 24.11 2007 na internetnem naslovu: [http://www.surveillance-and-society.org/articles1\(3\)/camera.pdf](http://www.surveillance-and-society.org/articles1(3)/camera.pdf)
- Norris, C., McCahill, M., Wood, D. (2004), The Growth of CCTV: A Global Perspective on the International Diffusion of Video Surveillance in Publicly Accessible Space, Surveillance & Society, 2 (2/3), 110-135. Članek je dobljen na internetnem naslovu: [http://www.surveillance-and-society.org/articles2\(2\)/editorial.pdf](http://www.surveillance-and-society.org/articles2(2)/editorial.pdf)